

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Development of Learning Activities in the Primary Level Dharma Suksa Program by Using
Problem-based Learning Approach for Non-formal Education Students,
Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province

ทองสา สิงธู (Thongsa Singtanu)¹ สุมาลี สังข์ศรี (Sumalee Sungsi)²
ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล (Chanoknart Boonwattanakool)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ธรรมศึกษาชั้นตรี 2) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 3) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และเป็นผู้ที่สมัครเรียนธรรมศึกษา 1 ห้องเรียน จำนวน 75 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่าซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 (2) แบบสัมภาษณ์ (3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีเป็นลักษณะการเรียนรู้ในห้องรวมโดยใช้การบรรยายเป็นหลัก ปัญหาคือ เนื้อหาค่อนข้างเข้าใจยากและกิจกรรมการเรียนรู้ยังขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ 2) กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ในวิชาเบญจศีล-เบญจธรรม 5 แผนและแผนการเรียนรู้ในวิชาธรรมวิภาค 3 แผน รวม 8 แผน ใช้เวลาเรียนแผนละ 3 ชั่วโมง และ 3) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในระดับมาก

คำสำคัญ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี การศึกษานอกระบบ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² ศาสตราจารย์ ดร. ประจำแผนกวิชาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำแผนกวิชาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the present state and problems of organizing learning activities in the primary level dhamma suksa program; (2) to develop learning activities in the primary level dhamma suksa program by using problem-based learning approach; and (3) to study results of organizing learning activities in the primary level dhamma suksa program by using problem-based learning approach. The respondents were 75 lower-secondary and upper secondary level non-formal education students who were purposively select from 1 class-room of primary level dhamma suksa program in the second semester of academic year 2017 of Non-formal and Informal education Muang District center, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Research instruments were: (1) a questionnaire in the forms of rating scale with the reliability of .97; (2) an interview form; (3) problem-based learning activities plans; (4) achievement tests; and (5) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and content analysis. Research results found that: 1) The present state of learning activities in the primary level dhamma suksa program was in the form of lecturing in a big class-room. The main problems were the contents were quite difficult to understand and learning activities did not yet encourage thinking, analyzing and synthesizing knowledge among students. 2) Learning activities in the primary level dhamma suksa program by using problem-based learning approach which were developed from this study composted of 8 learning plans, 5 learning plans from Benjasil- Benjadham subject and another 3 learning plans from Dhamma Vipark subject. Each plan took 3 hours for study. 3) The results of organizing learning activities in the primary level dhamma suksa program by using problem-based learning approach showed that students had learning achievement after studying significantly higher than before studying at .05 statistical level. Moreover, students were satisfied with the problem-based learning program at a high level.

Keywords: Problem-based Learning, Dhramma Suksa Program, Non-formal Education

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบันที่สภาพสังคมไทยและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สภาพบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านวัตถุซึ่งมีบางครั้ง การพัฒนาดังกล่าวอาจทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยถูกปล่อยปละละเลย หรือเกิดกระแสวัฒนธรรมอื่นเข้ามาแทนที่ นำความเปลี่ยนแปลงมาอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กเยาวชน และประชาชนอย่างรุนแรง ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ที่ผิดพลาด เกิดกระแสมุ่งเน้นไปให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ ข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรม ตลอดจนแนวความคิดต่างๆ จึงถ่ายทอดสู่คนไทยได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน สังคมไทยที่มีความเอื้ออาทร หากไม่มีการสอนให้มีจิตสำนึก อาจทำให้เยาวชน หรือผู้ใหญ่ในอนาคตเป็นเหยื่อของการเปลี่ยนแปลง หากตามการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วไม่ทันก็จะอยู่รอดในสังคมเทคโนโลยีดิจิทัลได้ยาก (สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ, 2562) จากการศึกษาผลการจัดการศึกษาธรรมศึกษาชั้นตรี พบว่า ปัญหาหลักในการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี คือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาสาระมากมาย ทำให้เบื่อหน่าย ไม่สนุก ไม่น่าเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจในการเรียน และกระบวนการเรียนการสอนไม่ก่อให้เกิดความตระหนักในเรื่องของหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต แต่การถ่ายทอดคุณธรรมเหล่านี้เป็นเรื่องนามธรรมยากต่อการเข้าใจสำหรับผู้เรียน ดังนั้นจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการที่ผู้เรียนถูกชักจูงจากสื่อต่างๆ ที่ให้ความเชื่อและค่านิยมที่ไม่เหมาะสม (พระวีระพงษ์ โคษา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูพิศิษฐ์อรรถธรรม (2558) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาจากผู้สอน ปัญหาจากนักเรียน ปัญหาเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่ทำการสอน นอกจากนั้นจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนธรรมศึกษาชั้นตรี พบว่า ผู้เรียนธรรมศึกษามีความสนใจในการเข้าเรียนต่ำเมื่อเทียบกับ การเข้าเรียนวิชาสามัญอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจและให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาน้อย รวมทั้งวิธีการสอนของผู้สอนอาจเป็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่ไม่สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษา

ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการค้นคว้าเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนซึ่งเรียนธรรมศึกษา ผลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้ร่วมสรุปข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ที่ได้จากการช่วยกันค้นคว้า นับว่าเป็นวิธีการเรียนที่ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียน ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายและมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาข้อมูล ดังเช่นงานวิจัยของ พระพันธ์วัฒน์ ธมมวฑฒโน (2565) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ซึ่งพบว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ประสบกับสภาพปัญหาจริงผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการซึมซับประสบการณ์ใหม่และปรับโครงสร้างให้เข้ากับประสบการณ์นั้นๆ สามารถนำข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนที่เข้าเรียนในโครงการนี้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนเพื่อจะได้รับความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งจะนำไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตที่ดีต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ธรรมศึกษาชั้นตรี
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

นิยามศัพท์

1. การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้ปัญหา โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรวมกันเรียนเป็นกลุ่มย่อย และเรียนรู้ด้วยตนเองมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน
2. หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี หมายถึง การศึกษาธรรมในภาคส่วนของฆราวาสอันเป็นการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ทางคณะสงฆ์จัดให้สำหรับฆราวาสที่สนใจในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนโดยไม่มีการเข้าเรียนในห้องเรียน เพียงแต่ลงชื่อสมัครสอบ
3. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้เรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากปัญหาหรือสถานการณ์ที่สนใจ ผ่านทางกระบวนการทำงานกลุ่ม การสืบค้นกระบวนการทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล
4. นักศึกษาการศึกษานอกระบบ หมายถึง บุคคลที่เข้ามาทำการศึกษาที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเปิดโอกาสให้กับผู้สนใจที่จะเรียนหนังสือ แต่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบในโรงเรียน
5. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง องค์ประกอบของผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยพิจารณาจากความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีของนักศึกษาการศึกษานอกระบบที่ทำการศึกษาที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. ความพึงพอใจ หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เพื่อใช้สอบถามระดับความคิดเห็นของผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. ได้กิจกรรมที่ผ่านกระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. หน่วยงาน กศน. มีแนวทางในการดำเนินงานจัดกิจกรรม และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ต่อนักศึกษาที่เรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไปในรุ่นต่อไป
3. วัด และสถานศึกษาสามารถได้นำแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปพัฒนาคุณภาพ จิตใจ และทักษะความรู้ต่อไปได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการศึกษาระบบการศึกษาซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ และความเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันอันมีผลต่อความเจริญมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – based Learning : PBL) สำหรับนักเรียนนอกระบบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอนหลัก ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี

1.1 การศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และเป็นผู้ที่สมัครเรียนธรรมศึกษา ซึ่งมีจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 91 คน และมีผู้ตอบปัญหาสมบูรณ์ 75 คน

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป คำถามเกี่ยวกับสภาพและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี สำหรับการศึกษาการศึกษานอกระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากที่ได้มีการแจกให้กับที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และเป็นผู้สมัครเรียนธรรมศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลและนั้รับแบบสอบถามคืนพร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นภาพรวมและรายด้าน แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2535) ได้ค่าเฉลี่ยคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ดำเนินการมากที่สุดหรือมีปัญหามากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ดำเนินการมากหรือมีปัญหา

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ดำเนินการปานกลางหรือมีปัญหาปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ดำเนินการน้อยหรือมีปัญหาน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ดำเนินการน้อยที่สุดหรือมีปัญหาน้อยที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

1.2 การศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และเป็นผู้ที่สมัครเรียนธรรมศึกษา ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป คำถามเกี่ยวกับสภาพและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี สำหรับการศึกษานอกระบบ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์รายละประมาณ 30 นาที

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ลงในเอกสารใบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์รายละ 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลการสัมภาษณ์มารวบรวมและวิเคราะห์ลงในแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเสนอผลการสัมภาษณ์สภาพปัญหาของการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning : PBL)

1. ศึกษาหลักการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่อาศัยลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบ PBL เป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

2. จัดทำแผนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยนำเนื้อหาที่กำหนดไว้สร้างแผนจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานจำนวน 8 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้จะมีรายละเอียดประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งข้อมูล การวัดและประเมินผล

3. นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานจำนวน 8 แผน ไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อขอรับคำแนะนำในด้านรายละเอียดของหลักสูตรตามแผนการเรียนรู้ทั้งหมด จากนั้นได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือในการวิจัย

การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดทำขึ้นโดยนำองค์ความรู้และหลักสูตรเนื้อหาธรรมศึกษาชั้นตรีที่ใช้ในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ให้เป็นเนื้อหาสำหรับหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีสำหรับนักศึกษาระบบการศึกษานอกระบบ โดยกรอกลงในแบบฟอร์มใบแผนงานและใบความรู้ที่ได้กำหนดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำใบแผนงานและใบความรู้ของทั้ง 8 แผนงานรวบรวมเพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพของแผนจากผู้เชี่ยวชาญ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแผนงานและใบความรู้ของทั้ง 8 แผนงานมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของแผนงานและวิธีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)

การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการวัดผลของการจัดทำแผนการเรียนรู้ทั้ง 8 แผนการเรียนรู้ นำมาใช้กับหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีของนักศึกษาระบบการศึกษานอกระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยขั้นตอนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมและการประเมินผลเป็นไปตามที่กำหนดในแผน โดย 8 แผนงาน ประกอบด้วย

แผนที่ 1 เรื่อง เบญจศีล ศีลข้อ 1

แผนที่ 5 เรื่อง เบญจศีล ศีลข้อ 5

แผนที่ 2 เรื่อง เบญจศีล ศีลข้อ 2

แผนที่ 6 เรื่อง ธรรมหมวดที่ 2

แผนที่ 3 เรื่อง เบญจศีล ศีลข้อ 3

แผนที่ 7 เรื่อง ธรรมหมวดที่ 3

แผนที่ 4 เรื่อง เบญจศีล ศีลข้อ 4

แผนที่ 8 เรื่อง ธรรมหมวดที่ 4

แผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย เรื่อง วัดอุปสมงค์ วิธีการจัดการเรียนการสอน (ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน) สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล

ใบงาน ประกอบด้วย ความหมาย เนื้อหาของแผนการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาการศึกษานอกระบบที่กำลังศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 และเป็นผู้ที่สมัครเรียนธรรมศึกษา ซึ่งมีจำนวน 1 ห้องเรียน (ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกับขั้นตอนที่ 1) จำนวน 91 คน โดยใช้ผลของผู้ที่ตอบครบถ้วนและมีการเข้าเรียนทุกครั้งจำนวนทั้งหมด 75 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน จะมีการทดสอบก่อนและหลังการนำแผนการเรียนรู้มาใช้โดยรวบรวมจากผู้เข้าเรียนทุกคนในชั้นเรียน

2) หลังจากที่มีการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีสำหรับนักศึกษานอกระบบทั้ง 8 แผน เปรียบร้อยแล้วนั้นให้มีการแจกแบบสำรวจความพึงพอใจให้กับนักศึกษาทุกคน และทำการเก็บรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแผนงานและใบความรู้ของทั้ง 8 แผนงานมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของแผนงานและวิธีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์โดยการคำนวณคะแนนแต่ละข้อของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

แต่ละคน (ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0) แล้วหาค่าเฉลี่ยคะแนนของนักเรียนทุกคน ดำเนินการเช่นเดียวกันทั้งผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จากนั้นหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการหาค่า t

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นภาพรวมและรายด้าน แล้วนำไปแปลความหมายตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2535) ได้ค่าเฉลี่ยคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

โดยแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) จะทำการสำรวจ 3 ด้าน คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ผลการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ธรรมศึกษาชั้นตรีแก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบในศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากแบบสอบถามตามความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกระบบพบว่า ทางด้านครูผู้สอนนักศึกษาระบุว่าไม่มีผู้สอนธรรมศึกษาโดยตรง 74 คน (ร้อยละ 98.67) ส่วนด้านสื่อและเอกสารการสอน นักศึกษาระบุว่าศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดให้ 70 คน (ร้อยละ 93.34) และด้านสภาพห้องเรียน นักศึกษาระบุว่าเรียนในห้องรวมใหญ่ 70 คน (ร้อยละ 93.33) และสำหรับการมาเรียนนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มาเฉพาะวันสอบเท่านั้น จำนวน 50 คน (ร้อยละ 66.67)

จากผลการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาจำนวน 5 คน พบว่า ปัญหาของการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านมีความสอดคล้องกันดังนี้

1) ด้านหลักสูตร เนื้อหามีความยากและซับซ้อนเข้าใจได้ยาก และจำนวนระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชาขาดการประชาสัมพันธ์ในเนื้อหาหรือหลักสูตร ที่จะทำให้เกิดความสนใจในการลงเรียนหลักสูตรดังกล่าว

2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม คือ เป็นการสอนแบบบรรยาย ไม่มีกิจกรรมกลุ่มหรือภาคการปฏิบัติทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และไม่สนใจในเนื้อหาของหลักสูตร

3) ด้านสื่อประกอบการสอน เนื้อหาหรือรายละเอียดในเล่มเป็นตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ขาดสีสัน หรือภาพประกอบในเนื้อหาทำให้เกิดความเข้าใจได้ยาก

4) ด้านการวัดและประเมินผล ไม่มีการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ไม่มีการระบุเกณฑ์ในการวัดผลหรือประเมินผล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

5) ด้านบุคลิกลักษณะของผู้สอน การขาดทักษะหรือความสามารถในการสอนของผู้สอนที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน

ดังนั้นสภาพปัญหาของการศึกษาหลักสูตรธรรมศึกษาของนักศึกษาการศึกษาจากระบบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมปัญหามาจากเนื้อหาและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่มีความยาก เนื่องจากเป็นวิชาที่นำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานได้ยากเพราะโดยส่วนใหญ่ นักศึกษาที่เรียนในการศึกษาจากระบบจะทำงานควบคู่ไปกับการเรียนด้วยทำให้การสนใจในรายวิชาดังกล่าวน้อยด้วยเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนหลังเรียนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้ถูกนำมาใช้สำหรับการเรียนการสอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีสำหรับนักศึกษาการศึกษาจากระบบโดยใช้แผนการเรียนรู้ 8 แผน และปฏิบัติตามขั้นตอนของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานแบบ 6 ขั้นตอน จากนั้นได้มีการวัดผลการใช้กิจกรรมด้วยการใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักศึกษามีคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน โดยระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนเท่ากับ 12.99 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 32.47) และคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนเท่ากับ 36.29 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 90.73) จากการทดสอบความแตกต่างโดยค่าทีพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานให้ผลที่ดีกับการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีของนักศึกษาการศึกษาจากระบบ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$) ในเรื่อง การจัดลำดับแบบแผนวิชาเพื่อการเรียนรู้และ การทำกิจกรรมกลุ่มช่วยให้เข้าใจปัญหา รองลงมา มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นเดียวกัน ($\bar{X}=4.99$) คือเรื่อง กิจกรรมปัญหาเป็นเรื่องกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาแบบประเมินผลตนเองก่อน-หลังเรียนช่วยให้เข้าใจเนื้อหา ได้ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เอกสารการสอนมีเนื้อหาสาระชัดเจน อ่านเข้าใจได้ง่าย ส่วนระดับความพึงพอใจระดับมาก ได้แก่ วิธีการศึกษาแบบใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวิชาที่ศึกษา ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมนี้ ส่วนระดับความพึงพอใจปานกลาง ได้แก่ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี

ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ผู้เรียนไม่สามารถเข้าเรียนได้ตามแผนการสอนของรายวิชานั้น รองลงมาคือ ผู้เรียนไม่มีเวลาในการทบทวนเนื้อหาหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม นอกจากนี้ปัญหาในอีกประเด็นหนึ่ง คือ ไม่มีครูผู้สอนธรรมศึกษาโดยตรงประจำ กศน.เนื่องมาจากหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีเป็นหลักสูตรเฉพาะ ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรที่ให้ความรู้ทางด้านนี้มีจำนวนน้อย ทำให้เกิดข้อจำกัด รวมไปถึงความสนใจในหลักสูตรของผู้ที่ศึกษาน้อยเช่นเดียวกัน และปัญหาในเรื่องของประเภทของการศึกษาที่เป็นการศึกษาจากระบบทำให้การเข้าชั้นเรียนของผู้ศึกษาที่จะเข้าเฉพาะช่วงสอบเท่านั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เอกสาร หรือสื่อประกอบการเรียนการสอน เป็นอีกหนึ่งสำหรับการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

พระครูพิศิษฐ์อรรถธรรม (2558) ทำการศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้หญิง 186 คน (ร้อยละ 60.78) เพศชาย 159 รูป/คน (ร้อยละ 51.96) ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการและครูพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีระพงษ์ โคษา (2562) ที่ทำการศึกษา เรื่อง ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนธรรมาธิราชบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาความเป็นมาของการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทยทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนธรรมศึกษา 2) การส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนธรรมาธิราชบุรี จังหวัดศรีสะเกษได้มีการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาตามหลัก คำขวัญ วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนการสอนธรรมศึกษาในรายวิชาพระพุทธศาสนาและสนับสนุนให้นักเรียนสอบธรรมศึกษาในทุกๆ ปี 3) วิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนธรรมาธิราชบุรี จังหวัดศรีสะเกษ นำไปสู่แนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาอย่างเป็นระบบมีแบบแผนในการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนเกิดเข้าใจในการเรียนการสอนธรรมศึกษา และให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องและเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาให้ผู้เรียนนั้น ได้นำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบันลือ ะลัยใจ (2559) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของสำนักเรียนวัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ดผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาสำนักเรียนวัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรม การเรียนการสอนผลเปรียบเทียบกับระดับความคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับชั้นธรรมศึกษา พบว่า นักเรียนธรรมศึกษา ที่มีเพศ อายุ และระดับชั้นธรรมศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาสำนักเรียน วัดบึงพระลานชัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรปรับวิธีการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์แล้วนำสิ่งที่ได้จากประสบการณ์ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้นสำนักเรียนธรรมศึกษา วัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จึงจำเป็นต้องรีบดำเนินการพัฒนา จัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ดีขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนหลังเรียนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

นักศึกษาการศึกษาจากระบบมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยทำให้นักศึกษามีผลการเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริญา แลลสุม (2560) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ชีววิทยา ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปิตุพร วิชชากร (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า 1. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา การวัดประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด และที่เหลือทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวิธีการสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน และด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีดังนี้ 2.1 การวัดประเมินผลจัดรูปแบบในการวัดผล และประเมินผลตามลักษณะของท้องถิ่นให้เป็นแบบมาตรฐานในทุกระดับชั้น 2.2 ด้านวิธีการสอนมีวิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของมีประสิทธิภาพ 2.3 ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ ปลอดภัยโปร่งโล่งธรรมชาติ ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 2.4 ด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน วัสดุที่ทันสมัยมีความหลากหลายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ประกอบเนื้อหาบทเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิศิษฐ์อรรถธรรม (2558) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้แท้จริงผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจสอดคล้องกับวัยสติปัญญาความสามารถของผู้เรียน และเป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 2) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนพบว่าความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและครูที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการและครูพระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน 3) รูปแบบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา พบว่า 1. การบริหารบุคคล ครูพระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนาเพื่อที่จะทำให้ระบบงานของตนเองมีความก้าวหน้า มีความรวดเร็ว โดยการอบรม การสัมมนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ การสร้างองค์ความรู้ให้พระสันติธรรม 2. การบริหารการเงิน การเบิกจ่ายเงิน ทหารบัญชีและระบบการจัดซื้ออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ จะต้องมียุทธวิธีบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพเพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างจำกัดหรือพามาเพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4. การจัดการ จำแนกกระบวนการบริหารจัดการจัดการโดยแบ่งออกเป็น 7 หน้าที่ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

นักศึกษาการศึกษาจนจบระบบมีความพึงพอใจต่อการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าประเด็นที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดคือ การจัดลำดับแบบแผนวิชาเพื่อการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมกลุ่มช่วยให้เข้าใจปัญหา แสดงให้เห็นว่าการจัดลำดับเนื้อหาสำหรับการเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย โดยลักษณะของแผนการเรียนรู้ดังกล่าวผู้วิจัยได้เรียงลำดับจากเรื่องที่ง่ายไปสู่เรื่องที่ยากขึ้นทำให้ผู้ศึกษาไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และอีกประเด็น คือ การทำกิจกรรมทำให้เกิดความเข้าใจปัญหา แสดงให้เห็นว่า การทำงานเป็นกลุ่มซึ่งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและปัญหาที่จะทำการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

วิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำฝน คูเจริญไพศาล (2562) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ใจอ่อน (2563) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับดีมาก และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

บทสรุป

จากการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีโดยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษา การศึกษานอกระบบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1) สภาพปัญหาของการเรียนรู้หลักสูตรนี้เป็นลักษณะการเรียนรู้ในห้องรวมโดยการใช้การบรรยายเป็นหลักทำให้ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหานั้นเป็นไปได้ยากเพราะเนื้อหาที่มีความยาก ทั้งนี้การ การสอนยังขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ 2) จากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีทำให้สามารถกำหนดแผนการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ วิธีการหรือ ขั้นตอนในการเรียนการสอน และการประเมินผลที่ชัดเจน 3) ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้จากเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีมีผลการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนจะต้องนำผลการศึกษาสภาพปัญหาในประเด็นต่างๆมาวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการในการแก้ไขที่ตรงประเด็น และสามารถปฏิบัติได้จริง รวมไปถึงต้องมีการอธิบายและอ่านข้อคำถามของปัญหาที่เป็นตัวอย่างในการคิดแก้ปัญหาให้นักเรียนฟังและเปิดโอกาสได้ถามข้อสงสัยจนเข้าใจชัดเจน
2. ผู้สอนควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจเนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับธรรมะ ดังนั้นจึงอาจมีคำศัพท์บางคำที่เข้าใจยาก ต้องมีการอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่าย รวมทั้งการเตรียมแหล่งสืบค้นข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างกว้างขวาง
3. ผู้สอนในรายวิชาที่มีสภาพปัญหาใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้สามารถนำรูปแบบของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติม ในการทดลองการใช้วิธีการเรียนรู้แบบวิธีอื่นโดยใช้หลักสูตรที่เหมือนกัน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าแบบใดนั้นให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

2. ควรทำการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมในการจัดกลุ่มเปรียบเทียบผลของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหรือนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับต่ำ ระดับกลาง ระดับสูง เพื่อให้ทราบผลการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น
3. ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ปัญหาเป็นฐานและกระบวนการในการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาที่เป็นประเภทแบบการศึกษาในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2565). ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://deb.onab.go.th/th/content/page/index/id/6647>.
- จตุรภัทร ประทุม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 หน้า 119-130
- ชวลิต ชูภาพง. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาเรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2562, หน้า 53 – 60.
- จิตพัฒน์ สดางค์จันทร์. (2561). การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 . Veridian E-journal University ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน 2561 หน้า 343 -365
- พระครูวิสุทธิพนฺธคุณ กรณ์ ปุณฺณวโร (2565). ธรรมศึกษาขั้นตรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/blog/dhammastudies>
- พระครูวิระพงษ์ โคษา. (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง จังหวัดศรีสะเกษ.วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม- ธันวาคม 2562 หน้า 25-32
- มณฑรา ธรรมบุศย์ . (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem Based Learning) .วารสารวิชาการ, 5(2),11-17
- วรารักษ์ ไทยมิตร. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- วิภาภรณ์ สร้อยคำ.(2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- วัดดุสิตารามวรวิหาร. (2546). ธรรมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.watdusidaram.net/%e0%b8%98%e0%b8%a3%e0%b8%a3%e0%b8%a1%e0%b8%a8%e0%b8%b6%e0%b8%81%e0%b8%a9%e0%b8%b2/>
- ศศิวิมล ภูศรีโสม (2563). การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริณา เมรัตน์. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 . วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2555). ครูวิทยาศาสตร์มีอาชีพแนวทางสู่การเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : อินเทอร์เน็ตคุชชั่นซัพพลายส์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2558). รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015. กรุงเทพฯ : อินเทอร์เน็ตคุชชั่นซัพพลายส์.
- สมพงษ์ ดุลยอุณกิจ. (2562). มุมมองของสังคมศาสตร์ต่อปัญหาสังคม. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (มกราคม – เมษายน 2562), หน้า 80 – 94.
- สุนิศา โฆษิตชัยวัฒน์ .(2551). การสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ปัญหาเป็นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร. 5(2), 41-58.
- สาริญา และสุ่ม . (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นพื้นฐาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 . วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). ภาวะสังคมไทย. ค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2565 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). นิยามคำศัพท์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พรรัตน์ตั้ง